

Пустовіт В. Ю.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

АВТЕНТИЧНІ ФОЛЬКЛОРНІ МОТИВИ: ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МІФОЛОГІЇ В СТАРШІЙ ШКОЛІ

У статті аналізуються автентичні фольклорні мотиви в художній спадщині українських письменників XIX століття. Увагу зосереджено на висвітленні підґрунтя написання таких творів, як «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського, «Лісова пісня» Лесі Українки. З метою заглиблення в проблему залучаються епістолярні свідчення митців як зразок їхньої творчої лабораторії. Обрані твори насичені яскравим міфологічним змістом, реалізованим авторською уявою в декількох аспектах, як-от: істоти традиційної української міфології, які живуть поряд із людьми, втручаються в їхнє життя; трагічні чи веселі ритуали; дійства на свята; народний хронотоп тощо.

Ідеться про актуальність оновлення шкільних програм зі словесності, нагальну потребу, акцентовану науковцями й педагогами, включення до програми творів, зміст яких спрямовано на виховання освіченої особистості, вільної, творчої, духовно багатой, чому і сприяє вивчення фольклору. Оскільки в нинішньому національно-культурному житті українства також актуалізувалися такі ключові проблеми, як відродження ментальної самосвідомості, формування національного характеру, становлення сучасного мистецтва та культури загалом, то базисним центром цієї цілісної системної єдності, по праву, визнається ідея, що передбачає репрезентацію і взаємодію трьох складових національної ідентичності – історичності, етнічності та духовності. Реалізація завдання такого рівня ґрунтується на міфах та віруваннях, морально-етичних надбаннях народного мистецтва.

Вплив фольклору на українську літературу був потужним завжди, починаючи з давнього нашого письменства. Вивчення фольклору є значимим і продуктивним шляхом повернення сучасного українства до культурно-мистецьких та морально-етичних здобутків народу, який свято вірив у магічну силу слова, сповідував і цінував обряди і прикмети захисту від усього лихого, прагнув побороти зло й несправедливість, ушанував природу за її родючість, уклонявся батьку-матері й рідній землі, захищав її навіть ціною власного життя.

Ключові слова: письменники, фольклорні мотиви, міфологія, шкільний підручник, програма.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасне літературознавство відзначається вивченням проблеми генетичного зв'язку літератури з міфологією як підґрунтям останньої для розвитку мистецтва слова. Аксиомою є думка, що саме міфологія була фундаментом для становлення літератури. Тісний взаємозв'язок фольклору з мистецтвом слова прослідковується вже з перших десятиліть XIX ст., коли українська словесність увійшла в новий період розвитку: письменство вбачало у фольклорній спадщині багатство тем, мотивів, образів і жанрів, активно залучаючи все автентичне до художньої творчості.

Означена проблема вважається нам актуальною сьогодні, бо сучасна людина, перебуваючи в інформаційному полі новітніх засобів і технологій, як правило, не переймається спадщиною

предків, але якщо вже звертається до минулого, то шукає відчуття власної ідентифікації з рідним народом, який свято вірив у магічну силу слова, діяв в захисті себе від лихого, прагнув побороти зло й несправедливість, ушановував природу за її родючість. З огляду на це, формується освітня потреба вивчення не лише фольклорного матеріалу в художніх творах, а й доручення до національної міфології як частини сакрального.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які спирається автор, в яких розглядають цю проблему і підходи її розв'язання. Безсумнівно, порушена наукова тема не нова, неодноразово висвітлювалася дослідниками в різних аспектах, проте вплив стрімких соціокультурних змін на шкільний освітній зміст зумовлює потребу звернення до нерозкритого національного ресурсу в творчості таких корифеїв, як М. Коцюбинський та Леся Українка.

Уперше до вивчення міфопоетики М. Коцюбинського звернулася Т. Саяпіна, здійснивши в дисертації аналіз проблеми через архетип, міфологему та міфопоетичний мотив. Авторкою розглядаються з позиції культурологічних феноменів ритуал, свято, міфопоетичний хронотоп [10].

Марків Р. розглянув феномен міфологічного фольклоризму на прикладі творів О. Кобилянської, М. Коцюбинського, Лесі Українки та інших письменників. У роботі на основі аналізу міфологічних образів, фольклорних сюжетів і мотивів у структурі художніх творів дослідник визначив основні тенденції розвитку фольклоризму в писемній творчості початку ХХ ст., сфери і явища фольклору, що виявили найбільшу здатність до актуалізації та формально-змістових перетворень у літературі [8].

Тему функціонування демонологічних образів русалки, вовкулаки, чорта й відьми на прикладі української літератури доби романтизму дослідила в дисертаційній роботі Т. Данилюк-Терещук [3]. Авторкою апробовано міфокритичний метод аналізу творів М. Гоголя, Г. Квітки-Основ'яненка, М. Костомарова, П. Куліша, О. Стороженка, Т. Шевченка й ін.

Частково питання вивчення міфології розглядали науковці Н. Волошина, О. Гайдукевич, Ю. Сидоренко, О. Турган, С. Ягело та ін.

До вивчення міфологічної теми в творчості сучасних українських письменників, які пишуть фентезі, звертається Н. Логвіненко. Аналізуючи твори В. Климчука і Дари Корній, акцентує особливу увагу на міфологічно-фольклорних джерелах [4, 5]. Варто зауважити також, що висвітлюючи тему вивчення української міфології в школі, дослідниця доходить висновку: «Світ прадавньої української міфології захищає індивідуальну й національну ідентичність особистості. А твори жанру фентезі ґрунтуються на автентичній українській міфології, глибинне прочитання яких передбачає вміння аналізувати, розуміти міфопоетику в художньому творі, визначати природу авторського міфу, авторського задуму, характер міфопоетичної системи в літературному процесі певної епохи, що залежить від її культури» [5, с. 94].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Особливого значення з-поміж інших актуальних завдань сучасної гуманітаристики набувають дослідження автентичних фольклорних мотивів та міфологізму в творчості М. Коцюбинського та Лесі Українки, адже вивчення їхньої творчості в школі визнаємо базовим у формування цілої низки компетентностей сучасних старшокласників.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Вивчення фольклору як автентичного джерела спрямовує учнів на усвідомлення власного статусу як нащадків великого народу зі славетним історичним минулим, звичаями, обрядами. На початку ХІХ ст. українська міфологія цікавила багатьох літературознавців. Так, М. Костомаров надзвичайної ваги надавав саме вивченню міфів, що відображають характер народу, його дух. Космогонічні погляди і вірування приваблювали й інших письменників: Я. Головацького, І. Нечуя-Левицького, О. Кобилянську та ін.

Звернення до української міфології на уроках літератури, вважають вітчизняні науковці-методисти, важливе ще й тому, що «міфи і легенди давньої України дають змогу сучасному читачеві відкрити високу духовну культуру нашого народу, його поетичне світобачення» [1, с. 11].

Перше ознайомлення з українською міфологією відбувається на уроці вивчення міфів і легенд давніх українців у 5 класі. Цей матеріал надзвичайно цікавий для сучасних дітей, бо вони знайомі з віртуальними героями мультфільмів та ігор, активно користуються гаджетами. Учителів варто залучити учнів до сприйняття й розуміння поглядів предків на звичні для сьогодення явища природи, виникнення світу, створення людини тощо.

Вивчення цієї теми допомагає усвідомленню історичного розвитку культури українства, співвіднесенню рівня знань сучасного школяра про Всесвіт і природу з уявленнями давніх слов'ян. На уроках учні повторюють знання, отримані в попередніх класах про легенду, удосконалюють навички відрізняти реальні й фантастичні елементи людської поведінки на прикладі кращих зразків: «Про зоряний Віз», «Берегиня», «Чому пес живе коло людини?» (за С. Плачиндою), «Дажбог», «Неопалима купина» (за Є. Шморгуном), «Як виникли Карпати», «Чому в морі є перли і мушлі». Зазначені твори відображають риси характеру давнього слов'янина, його уявлення про добро і зло, про природу, про інші недоступні людині світи, їхню роль у житті та силу впливу на людину. Відомості про цей пласт життя далеких предків цікавлять п'ятикласників, що дозволяє урізноманітнювати проведення уроку зверненням до аналогічних за змістом картин художників, музичних творів, розширити навчальну діяльність учнів творчими завданнями, пошуковими проектами, творенням власних дійств за мотивами вивчених творів, малюнків, коміксів тощо. Під

керівництвом учителя чи спільно з батьками учні долучаються до розуміння важливих автентичних життєвих цінностей, емоційного сприйняття фольклорних скарбів.

За програмою для старших класів (рівень стандарту) передбачено в межах окресленого аспекту вивчення творчості М. Коцюбинського, зокрема повісті «Тіні забутих предків», та драми-феєрії «Лісова пісня» Лесі Українки.

Безсумнівно, в межах статті ми не плануємо аналізувати обидва твори, зазначимо лише, що вони виконують для сучасних старшокласників роль своєрідної енциклопедії з автентичної української міфології, відтворюють потужний ресурс національного світобачення, що в сукупності є впливовим важелем виховання й самоідентифікації молоді, актуальним інструментом спонукання її до творчого навчального пошуку.

Отже, звернемося до повісті «Тіні забутих предків», на початку вивчення якої учням важливо зануритися у її фольклорну основу. Відповідно до програми за рівнем стандарту йтиметься про загальні відомості з міфології для сприйняття змісту повісті. Поєднання фантастичного та реального у творі, своєрідність народних звичаїв, вірувань, обрядів гуцулів пропонує вивчати програма профільного рівня, тобто в обох варіантах програми наголошується важливість розуміння фольклорного тла твору.

Доречно підготувати учнів до сприйняття фольклорного матеріалу, адже відомо, що й сам М. Коцюбинський ішов до створення цього шедевра тривалий час, про що писав у листах до дружини і В. Гнатюка. Листування письменника-сонцепоклонника містить немало цікавих фактів з цього приводу. Так, відомий етнограф, народознавець В. Гнатюк звернувся листовно до М. Коцюбинського з проханням, щось написати про гуцулів: «Ви повинні поставити се точку «амбіції», а з опришківських оповідань побачте, що про них є що писати. Романтичний народець!» [7, с. 297]. В. Гнатюк наполегливо слідкував над процесом опанування цієї теми, запитуючи при будь-якій нагоді: «Чи начиталися вже багато гуцульщини?» [7, с. 304]; «А чи вже в'їлися трохи в гуцульщину і як Вам смакує?» [7, с. 309]. Слід віддати належне М. Коцюбинському: він із дитинства захоплювався усною народною творчістю, сам багато занотовував зразків народної словесності до записної книжки під час подорожей. Тому радо ділився враженнями про побачене і почуте в листах до Віри Дейші: «Вночі попав я на оригінальні обряди, забаву при тілі вмерлої баби» [11, с. 254];

«Вчора вночі повернувся з своєї поїздки з гори, на полонину. Пробув 4 дні і дуже задоволений. Придивився до гір і до гуцулів» [11, с. 255]; «Я задоволений з початку своїх студій. Дуже цікаві речі одкриваю, і коли і далі так буде, то буде матеріал для повісті» [11, с. 319]; «Зібрав трохи матеріалу і тут, але ще мало. Оця робота так мене захопила, що я навіть не можу бути спокійним і любуватися природою. Кожна змарнована година мене болить. Може, трохи потому стану спокійнішим, як вже буду мати матеріал» [11, с. 320]. Як засвідчують наведені уривки з листів, творча наснага не полишала письменника з того моменту, як він опинився в полоні карпатських гір.

То ж очікувано, що не випадково вже з перших сторінок твору читач заглиблюється в атмосферу таємничості народження головного героя: «Не раз вона з ляком думала навіть, що то не од неї дитина. Не «сокотилася» баба при злогах, не обкурила десь хати, не засвітила свічки – і хитра бісиця встигла обміняти її дитину на своє бісеня» [6, с. 272]. Наведена цитата з твору яскраво ілюструє забобони при народженні дитини, адже пращури вірили в магічні дії, які своїм корінням сягають часів язичництва. І далі ще одна фантастична деталь – про майстерність семирічної дитини знаходити серед безлічі різнотрав'я «помічне зілля – одален, матриган і підойму, розуміти, про що канькає каня, з чого постала зозуля» [6, с. 273].

Язичницькими рисами позначені не лише обряди народження, але й смерті. При чому, чи не найважливішими в житті гуцулів є посмертні ігри, так звана «грушка», яку згадав М. Коцюбинський у листі до дружини, а докладно описав у листі до Олександри Аплаксіної і, відповідно, в повісті. Обряд розпочинається звучанням трембіти, яка грає лише двічі в житті людини. За звичаєм, дяк читав псалми, а вдовиця щиро голосила: «Чому не заговориш до мене, чому не поглянеш, не позавиваєш мозолі на моїх пучках? А в котру онь доріжку вибираєшся, мужу, відки виглядати маю тебе? – голосила Палагна, і грубий голос її переривався в жалібних нотах» [6, с. 316]. Щоб душа, яка настраждалася на цьому світі, спокійно відійшла в потойбіччя й проводили «грушку», для чого й відбувалися ігри біля тіла покійника: «Ще несміливо тупали ноги, пхалися лікті, гуркотів часом ослін, голоси рвались та мішались в глухому гомоні юрми. І ось раптом високий жіночий сміх гостро розтяв важкі покрови суму, і стриманий гомін, наче полемінь, бухнув з-під шапки чорного диму.

– Ей, ти, носатий, купи у мене зайця! – басив зсередини молодий голос, і в відповідь йому покотився придушений сміх:

– Ха-ха! Носатий!..

– Не хочу.

Починалась забава» [6, с. 317–318].

Міфологічний світ повісті насичений істотами традиційної української міфології: нявки, злий арідник, шезник, лісовики, добрий чугайстир, градівник Юра, відьма Хима. Маленький Іван знав, що існують злі духи, які населяють все навкруги і тільки чекають слушної нагоди, щоб зробити шкоди християнину. Хоча автор і перераховує міфологічних істот, які живуть поряд з людьми, втручаються в їхнє життя, знайомство з ними відбувається пізніше.

Першим міфологічним персонажем повісті постає шезник: «На камені, верхи, сидів «той», шезник, скривив гостру борідку, нагнув ріжки і, заплющивши очі, дув у флюяру» [6, с. 275].

Своєрідним захисником, рятувальником Івана від смерті є чугайстир: «Він був без одежі. М'яке волосся покривало все його тіло, оточало круглі і добрі очі, заклінилось на бороді і звисало на грудях. Се був веселий чугайстир, добрий лісовий дух, що боронить людей од нявок. Він був смертю для них: зловить і роздере» [6, с. 312]. Чугайстир був охочим до танцю, який витримував не кожен, у цілому, ця міфічна істота чимось нагадує снігову людину.

Нявка, яка хотіла занапастити Івана, представлена в момент, коли перебрала на себе образ Марічки: «Він бачив перед собою Марічку, але йому дивно, бо він разом з тим знає, що то не Марічка, а нявка. Йшов поруч із нею й боявся пустити Марічку вперед, щоб не побачить криваву діру ззаду у неї, де видно серце, утробу і все, як се у нявки буває» [6, с. 310]. Мавки (нявки) за фольклорними віруваннями – це душі померлих дітей, що живуть на деревах, у полях, іноді в горах.

Реальною істотою є відьма Хима, яка «найгірше докучала їм» [6, с. 298]. Люди намагалися захистити своє обійстя, худобу, забезпечити власне життя від злих духів. Наприклад, Марічка, вірила в силу магічного дійства, зробленого чаклункою: «За поясом, на голім тілі, вона носила часник, над яким пошептала ворожка, їй ніщо тепер не зашкодить» [6, с. 281].

Письменник намагався достовірно передати всі типові особливості поведінки й риси, притаманні карпатській відьмі: «Чого вона тільки не виробляла, ота родима відьма! Перекидалась у полотно, що біліло смерком попід лісом,

повзла вужем або котилась горбами прозорим клубком. Співала, нарешті, місяць, щоб було темно, як йде до чужої худоби. Не один присягався, що бачив, як вона терницю доїть: заб'є у неї чотири кілки, неначе дійки, – і надоїть повну дійницю» [6, с. 299].

У повісті йдеться про два християнські свята, що мають залишки язичницьких традицій: Теплою Юрія й Святий вечір (Різдво). Цікавим із погляду етнографічного, є обряд захисту під час різдвяних свят: «На Святий вечір Іван обкурював ладаном хату й кошари, щоб одігнати звіра й відьом, а коли червона од метушні Палагна серед курива того ознаймляла нарешті, що готові усі дванадцять страв, він, перше ніж засісти за стіл, ніс тайну вечерю худобі. Потім брав в одну руку зі стравою миску, а в другу сокиру і виходив надвір. Іван простягав руку у сю скуту зимою безлюдність і кликав на тайну вечерю до себе всіх чорнокнижників, мольфарів, планетників всяких, вовків лісових та ведмедів, але вони не були ласкаві і ніхто не приходив, хоч Іван спрошував тричі. Тоді він закликав їх, щоб не з'явилися ніколи, – і легко зітхав» [6, с. 300]. Дружина також долучалася до захисту й оберегу. Палагна, під час другого свята (Теплою Юрія) мала закінчити своє ворожіння для хорошого достатку: «Палагна ступала по мокрих травах і злегка тремтіла в ранішнім холодку. Вона була певна, що ніхто її не побачить, а якби й побачив, то що? Звісно, шкода було б, якби пропало її ворожіння. На благовіщення ще вона закопала у муравлисько сіль, булку й намисто і нині треба було все те звідти дістати» [6, с. 302].

З метою тлумачення сутності міфічних істот, М. Коцюбинський вдається до легенди про арідника, яку розповідає Микола на полонині: «Арідник був здатний до всього, що надумав – зробив. А бог, як що хотів мати, мусив вимудровувати в нього або украсти. Поробив арідник вівці, зробив си скрипку і грав, а вівці пасуться. Раз арідник змерз та й, щоб загарітись, вигадав ватру» [6, с. 294].

Оповитий легендами, утаємничений і до сьогодні образ карпатського мольфара. Саме мольфар Юра є тим героєм повісті «Тіні забутих предків», який мав незвичайні міфічні здібності: «Він був як бог, знаючий і сильний, той градівник і мольфар. В своїх дужих руках тримав сили небесні й земні, смерть і життя, здоров'я маржинки й людини, його боялись, але потребували усі» [6, с. 298]. Цей незвичайний чоловік має властивості, що здаються фантастичними для пересічної людини, бо він є органічним поєднанням двох фольклорно-міфологічних персонажів: чаклуна, який насилає

смертельну хворість на все та градівника. Мольфар Юра, ставши коханцем Палагни, намагався позбутися Івана: «Проходячи якомсь повз хату Юри, він почув голос Палагни. Нарешті йому удалось знайти якусь дірку у баркані, і він побачив Палагну і мольфара. Юра, зігнувшись, тримав перед Палагну глиняну ляльку і тикав пальцями в неї од ніг до голови.

– Б'ю кілок тут, – шептав зловісно, – і сохнуть руки та й ноги. В живіт – карасться на живіт; не годен їсти...» [6, с. 308].

Як градівник, який керує силами природи, він показує свою силу так: «Я заклинаю вас, громи й громовенята, тучі й тученята, я розганяю тебе, фортуно, наліво, на ліси і води... Іди рознесися, як вітер по світі... Розсядься і розситися, ти тут сили не маєш...» [6, с. 306].

Важливо, що всі, навіть позначені страхом герої повісті, зображені письменником так, що саме страху й не викликають. У цьому відбилася народна традиція поважати міфічні істоти, але не падати перед ними «ниць», побоюватися, але розуміти, що людина сильніша. На думку О. Гайдукевич, «Захоплений незвичайною демонологією гуцулів, М. Коцюбинський, однак, знаходить такі прийоми зображення, які дають змогу читачеві зрозуміти, що все неймовірне, легендарно-фантастичне є лише результатом уяви людей. Так, мальовнича картина приборкання мольфаром Юрою насиченої опадами хмари сприймається як неспокійний сон Палагни, котра з недавнього часу перебуває в полоні еротичних фантазій про цього чоловіка [2, с. 95].

Проблематика твору надає широкі можливості для внесення в процес навчання елементів творчої самостійної роботи старшокласників. Дослідження автентичної міфології та різних аспектів

її представлення в повісті «Тіні забутих предків» може визначатися темою наукової роботи в Малій академії наук чи колективного проекту, результатом якого стане веб-презентація. Учні можуть писати власні сценарії за сюжетом чи «дописати» повість з погляду своїх сучасників, створити вірші чи інші художні форми про міфічний світ українства. Доречно запропонувати розробку інтелектуальної чи комп'ютерної гри, створення анімацій тощо. Після завершення вивчення творчості Лесі Українки зміст творчих робіт значно розшириться, адже можна не лише порівняти емоційно-мистецьке навантаження міфічної сили у двох творах, але й провести аналіз портретів нечистої сили, виражальних засобів їх відтворення тощо. Переконані, що сучасному старшокласнику такі завдання будуть цікаві, адже не випадково молодь з нетерпінням чекала на вихід у прокат анансового в грудні минулого року мультфільму «Мавка. Лісова пісня».

Висновки із дослідження і перспективи в цьому напрямку. Майстерність М. Коцюбинського виявилася в реалістичності змалювання побуту, звичаїв, обрядів гуцулів. Його копітка робота над створенням тексту відображає особисті спостереження під час експедиції, що й підтверджує автентичність фольклорних мотивів, міфологічних образів, які надають повісті національного колориту. На часі осучаснення методики вивчення української літератури в школі та активне залучення учнів до творчого процесу пізнання автентичної народнопоетичної спадщини крізь призму найкращих зразків красного письменства. Перспективу подальших наукових розвідок убачаємо в розробці методики дослідження фольклорних образів, мовно-поетичних елементів у художніх творах Лесі Українки.

Список літератури:

1. Волошина Н. Й. Українська література. Підручник для 5 класу. К. : Педагогічна думка, 2007. 188 с. (експериментальне видання).
2. Гайдукевич О. Фольклорні образи темних сил у творах О. Купріна та М. Коцюбинського. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. Вип. 26. 2009. С. 92–96.
3. Данилюк-Терещук Т. Я. Міфокритичний дискурс демонологічної образності в літературі українського романтизму : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.01. Івано-Франківськ, 2018. 22 с.
4. Логвіненко Н. Міфопоетичний світ прози сучасного українського фентезі. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки (Літературознавство)*. № 1 (17). 2016. С. 139–144.
5. Логвіненко Н. Вивчення української міфології в школі: методична спадщина Н. Й. Волошиної. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*. Вип. 37. 2018. С. 89–96.
6. Коцюбинський М. Подарунок на іменини : оповідання, новели, повісті. К., 1989.
7. Листи до Михайла Коцюбинського / Чернівці. Літературно-меморіальний музей-заповідник М. М. Коцюбинського; Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України; В. Мазний (упоряд. та комент.), В. Шевчук (вступ. ст.). Ніжин, 2002. Т. 1: Айхельбергер – Гнатюк. 368 с.

8. Марків Р. В. Міфологічний фольклоризм в українській літературі початку ХХ століття (на матеріалі творів Ольги Кобилянської, Михайла Коцюбинського, Лесі Українки) : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.07. Львів. 2008. 21 с.

9. Сидоренко Ю. Закономірності функціонування міфологічних структур у художній творчості (на матеріалі української літератури): теоретико-методологічні основи вивчення. *Scien and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. VI (66), Issue 162, 2018 Maj. P. 54–57.

10. Саяпіна Т. Міфопоетика творчості М. Коцюбинського : автореф. дис. ... канд. філол. наук 10.01.01. Запоріжжя. 2000. 21 с.

11. Я так поріднився з тобою. Михайло Коцюбинський. Листи до дружини / Упоряд.: О. Єрмоленко та ін. К. : Ярославів Вал, 2007. 392 с.

**Pustovit V. Yu. AUTHENTIC FOLK MOTIFS:
STUDY OF UKRAINIAN MYTHOLOGY IN SENIOR SCHOOL**

The article analyses authentic folklore motifs in the creative heritage of Ukrainian writers of the 19th century. The author focuses her attention on highlighting the basis for writing such works as ‘Shadows of Forgotten Ancestors’ by M. Kotsiubynsky, ‘The Forest Song’ by Lesia Ukrainka. To delve into the problem, epistolary evidence of the writers is used as an example of their creative laboratory. The selected works are full of vivid mythological content created by the authors’ imagination in several aspects, such as creatures of traditional Ukrainian mythology living next to people, and interfering in their lives, tragic or funny rituals, actions on holidays, folk chronotope, etc.

The author proves the necessity of updating school curricula in literature, the urgent need emphasized by scholars and educators to enrich the curriculum with works aimed at educating intelligent, free, creative, spiritually rich personalities. The study of folklore greatly contributes to fulfilling this task. The current national and cultural life of Ukrainians contains such key issues as the revival of mental identity, the formation of national character, the development of contemporary art and culture in general. Thus, the basic centre of this holistic systemic unity is truly the idea of representation and interaction of three components of national identity, namely historicity, ethnicity, and spirituality. The fulfilment of such a task is based on myths and beliefs, moral and ethical heritage of folk art.

The influence of folklore on Ukrainian literature has always been powerful since our ancient literature. The study of folklore is a significant and productive way to return modern Ukrainians to the cultural and artistic, moral and ethical achievements of the people who believed in the magical power of a word, professed and valued rituals and signs of protection from all evil, sought to overcome evil and injustice, honoured nature for its fertility, bowed to their parents and native land, defended it even at the cost of their own lives.

Key words: writers, folklore motifs, mythology, school textbook, curriculum.